

מסכת תענית דף ג

רבי נתן - יליף ניסוך המים מ"בקדש הסך נסך שכר לה" בשני ניסוכין הכתוב מדבר, אחד ניסוך המים ואחד ניסוך היין, ואין לומר תרוייהו ביין, מדשני קרא בדיבוריה, ולא כתוב הסך הסך או נסך נסך.

קושית הגמ' - הא דתנן ניסוך המים כל ז' מני? (שסבר הגמ' שמזכירין גשמים תלוי בניסוך המים)		
אי...	מזכירין גבורות גשמים...	לפי זה צריך ניסוך המים להיות...
רבי יהושע	שמיני עצרת	יום אחד
רבי עקיבא	בששי בחג	ב' ימים
רבי יהודה בן בתירה	בשני בחג	ו' ימים
<p>1. תירוץ הגמ' - לעולם רבי יהודה בן בתירה, וסבר שניסוך המים אפילו בשמיני עצרת, כרבי יהודה במסכת סוכה, וז' ימים היינו מיום שני בחג עד שמיני עצרת. קושית הגמ' - ליכא למימר הכי שלרבי יהודה ב"ב כמו שאין מתחילין ניסוך המים עד יום ב' משום שרמיזי מים בשני, כן מסיימים ניסוך המים בשביעי שרמיזי מים בשביעי.</p>		
<p>2. תירוץ הגמ' - לעולם רבי יהושע היא, ואע"פ שאין מזכירין עד שמיני עצרת, אין ניסוך המים תלוי בו, משום שיש הל"מ שניסוך המים כל שבעה. (דא"ר אמי אמר ר' יוחנן... עשר נטיעות ערבה וניסוך המים הל"מ)</p>		
<p>3. רש"י - אליבא דר' אליעזר היה פשוט שהתנא של ניסוך המים כל ז' אליביה, אלא חידוש הגמ' שאפילו לר' יהושע יכול לומר ניסוך המים כל ז'.</p>		

ברייתא דף ב: - רבי יהודה אומר משום רבי יהושע העובר לפני התיבה... ביום טוב האחרון של חג האחרון מזכיר, הראשון אינו מזכיר, ביום טוב הראשון של פסח הראשון מזכיר, האחרון אינו מזכיר.

ברייתא דף ג: - רבי יהודה אומר משום רבי יהושע העובר לפני התיבה.....

רב נחמן - שניהם משום רבי יהושע בן בתירה, והברייתא קודם הסמיכה שנקרא על שם אביו, והמשנה לאחר הסמיכה שנקרא על שם עצמו.

ואין לומר רבי יהושע הוא רבי יהושע של משנתנו, שר' יהושע אמר יו"ט האחרון, אפילו שחרית, ואין לומר רבי יהושע של הברייתא דאמר משעת הנחתו, דהיינו אפילו מעריב של שמיני עצרת.

תנא בטל וברוחות לא חייבו חכמים להזכיר, ואם בא להזכיר, מזכיר, ור' חנינא מסביר משום שאין נעצרין, שבלי טל ורוחות אין העולם מתקיים. **ומצינו שטל** אינו נעצר שאליהו אמר אל אחאב שלא יהיה טל ומטר, ואחר שני הרעב אמר ה' שיהא מטר ולא אמר שיהא טל, ש"מ דלא מיעצר, וזה שאמר אליהו שלא יהא טל, היינו טל של ברכה שיצמיח שום צמח, אבל ה' לא אמר ואתנה טל ומטר דא"כ היה אחאב מקנטרו ואומר לא שלא נעצר. **ומצינו שרוחות** לא מיעצרי דא"ר יהושע בן לוי דאמר קרא "כי כארבע רוחות השמים פרשתי אתכם נאם ה' " ולא נאמר 'בארבע' שהפירוש יהיה שפרשתי אתכם בארבע רוחות העולם, אלא כארבע, וה"ק כשם שא"א לעולם בלא רוחות שלא יתקיים העולם מרוב הבל וחמימות, כך א"א לעולם בלא ישראל.

מסכת תענית דף ג:

רב חנינא - בימות החמה, אם אמר משיב הרוח אין מחזירין אותו, דבלאו הכי לא מיעצר.
אם אמר מוריד הגשם, מחזירין אותו, שסימן קללה היא.
בימות הגשמים, אם לא אמר משיב הרוח, אין מחזירין אותו.
אם לא אמר מוריד הגשם, מחזירין אותו.
אמר מעביר הרוח (שלא ינשב) ומפריח הטל (שלא ירד) אין מחזירין אותו, דלא מיעצרי.

תנא בעבים וברוחות לא חייבו חכמים להזכיר, משום דלא מיעצרי. ואם בא להזכיר, מזכיר.
קושית הגמ' - והתני רב יוסף, "ועצר את השמים" והיינו מן העבים ומן הרוחות, ולא מטר, שמטר כתיב מפורש, שהמשיך הפסוק "ולא יהיה מטר". וקשה דהא כתיב כאן שעבים ורוחות מיעצרי?
תירוץ הגמ' -

רוחות	עבים	
רוח מצויה	חרפי (לפני המטר)	תנא..... אין נעצרין
רוח שאינה מצויה	אפלי (לאחר המטר)	תני רב יוסף..... נעצרין

תנא העבים והרוחות שניות למטר, שכמעט מועילות כמטר עצמו, ופירש עולא ואיתימא רבי יהודה היינו הרוחות לאחר המטר, ומיירי שירד בנחת, אבל אם בא בכח, אז מעלה האבק והוי קללה, שהרוח מעלה אבק אחר הגשמים ונדבק בתבואה.

רב יהודה - רוח לאחר מטר טוב כמטר, עבים לאחר מטר טוב כמטר, ושמש לאחר מטר כשתי מטרות, למעוטי ברק בלילה ושמש בין העבים שאינם נחשבים כמטר.

רבא - שלג להרים הוי כחמשה מטרי לארץ, שנאמר "כי לשלג יאמר הוא ארץ וגשם (1) מטר (1) וגשם (1) מטרות (2) עוזו". ואמר שלג להרים וק"ו לבקעה, והטעם שאמר שלג להרים, משום שגשמים יורדין למטה ואין ההר שותה מהן, ועוד שלג שבעמקים נמס והלך מפני החום, אבל בהרים קרוי שלג.

רבא -

להרים	שלג
לאילנות	גשמים בכח
לפירות תבואה	גשמים בנחת
לגרעין שתחת גושה של לקרקע	גשמים דקין

ואמר רבא - האי צורבא מרבנן (בחור חריף, ותלמיד חכם זקן קרוי 'ההוא מרבנן') נדמה לגרעין תחת גוש העפר, שכמו שהגרעין מתחיל לבצבץ ולעלות, עולה למעלה, כך תלמיד חכם כיון שיצא שמו הולך וגדל למעלה.